

Instytut Pamięci Narodowej - Kraków

<http://krakow.ipn.gov.pl/pl4/aktualnosci/55240,Dzien-Walki-i-Meczenstwa-Wsi-Polskiej-12-lipca-2018.html>
2018-07-23, 06:19

Dzień Walki i Męczeństwa Wsi Polskiej – 12 lipca 2018

12 lipca 1943 r. niemieccy okupanci rozpoczęli pacyfikację wsi Michniów w woj. świętokrzyskim. Mieszkańcy tej miejscowości za pomoc niesioną partyzantom zostali w ciągu dwóch dni w okrutny sposób wymordowani, a miejscowość została spalona. Datę tych wydarzeń uznano za symboliczny dzień pamięci mieszkańców polskich wsi

13 października 2017 r. Prezydent RP Andrzej Duda podpisał ustawę, która ustanowiła nowe święto państwowe – Dzień Walki i Męczeństwa Wsi Polskiej. Święto jest obchodzone 12 lipca.

Fragment uzasadnienia do projektu ustawy
(źródło: sejm.gov.pl)

W okresie II wojny światowej polska wieś odegrała trudną do przecenienia rolę. We wrześniu 1939 r. jej mieszkańcy udzielali pomocy wojennym uchodźcom i żołnierzom Wojska Polskiego. Wieś była oparciem dla pierwszego partyzanckiego ugrupowania Oddziału Wydzielonego Wojska Polskiego mjr Henryka Dobrzańskiego „Hubala”. W odwecie za pomoc udzieloną „hubalczykom” oddziały niemieckie dopuściły się licznych zbrodni na ludności cywilnej. Różnymi formami represji dotkniętych zostało 31 miejscowości w przedwojennych powiatach koneckim, kieleckim i opoczyńskim. Niemcy zamordowali łącznie 712 osób cywilnych, w tym dwie kobiety i sześcioro dzieci. Dokonali także podpaień w dwunastu miejscowościach, niszcząc około 620 zagród chłopskich. Wsie Gałki, Hucisko, Skłoby i Szałas Stary zostały przy tym kompletnie zniszczone.

Niemal natychmiast po zakończeniu działań wojennych jesienią 1939 r. okupant niemiecki rozpoczął wysiedlenia ludności polskiej z ziem włączonych do III Rzeszy. Wśród wysiedlonych

Płonąca wieś, Michniów, 12 VII 1943 r. (ze zbiorów IPN)

dużą grupę stanowili mieszkańcy wsi. Wysiedlanym pozwalano zabrać tylko niewielką część majątku, a pozostałą zagarniętą przez III Rzeszę otrzymywali osadnicy niemieccy sprowadzeni w miejsce ludności polskiej. Do lutego 1942 r. władze niemieckie skonfiskowały blisko 900 tys. gospodarstw o powierzchni 9,2 mln hektarów.

W listopadzie 1942 r. rozpoczęto masowe wysiedlanie ludności Zamojszczyzny, którego musiano zaprzestać na skutek zbrojnego oporu oddziałów partyzanckich znanego jako Powstanie Zamojskie. Jednakże w wyniku działań okupanta z Zamojszczyzny wysiedlono około 110 000 jej mieszkańców, wśród których było ponad 30 000 dzieci. Odebrane polskim rodzinom dzieci były kierowane do obozów koncentracyjnych, do pracy w fabrykach, a kilkanaście tysięcy przeznaczono do germanizacji w domach dziecka i rodzinach niemieckich.

W Generalnym Gubernatorstwie rolników obciążono kontyngentami obejmującymi niemal wszystkie produkty rolne. Chłopi musieli swoje produkty sprzedawać po urzędowych mocno zaniżonych cenach, a ich ilość w miarę nasilania się wojny systematycznie wzrastała. Za niewywiązywanie się z nałożonych kontyngentów groziły surowe kary, do kary śmierci włącznie.

Mieszkańcy wsi z okupowanych terenów byli masowo zatrudniani w gospodarce niemieckiej. Ocenia się, że wśród około 3 mln Polaków wywiezionych do przymusowych robót na terenie III Rzeszy mieszkańcy wsi stanowili około 75-80%.

Na terenach zajętych w 1939 r. przez ZSRS upaństwowiono polską wielką własność ziemską. Na zamożniejszych chłopów tzw. kułaków nałożono obowiązek dostarczania artykułów rolnych. Chłopi zostali obciążeni wysokimi podatkami od posiadanego majątku. W 1940 r. rozpoczęto na tych obszarach kolektywizację wsi, którą przerwał dopiero najazd III Rzeszy na ZSRS w czerwcu 1941 r. Wśród obywateli polskich deportowanych w głąb ZSRS w latach 1940-1941 mieszkańcy wsi stanowili znaczący odsetek.

Wieś polska mimo grożących represji i prześladowań wykazywała się patriotyczną postawą przez cały okres wojny. Jej mieszkańcy wchodzili w skład wielu ugrupowań konspiracyjnych. Wieś żywiła mieszkańców miast i oddziały partyzanckie, udzieliła schronienia Polakom wysiedlonym ze swoich siedzib przez okupanta, przechowywała ukrywających się Żydów.

Za tę patriotyczną postawę zapłaciła ogromną cenę. Spacyfikowanych zostało 817 polskich wsi, ich mieszkańców rozstrzeliwano, wywożono do obozów koncentracyjnych i na przymusowe roboty do III Rzeszy, a dobytek rabowano i niszczone, paląc gospodarstwa i całe wsie. Symbolem walki i męczeństwa mieszkańców polskiej wsi jest Michniów w woj. świętokrzyskim, który za pomoc niesioną partyzantom został spalony, a jego mieszkańcy w okrutny sposób wymordowani 12 i 13 lipca 1943 r. Najmłodsza ofiara pacyfikacji Stefanek Dąbrowa miał zaledwie 8 dni.

Krwawo w historii polskiej wsi zapisał się rok 1943 na Kresach Wschodnich. W lipcu w ramach tzw. Rzezi Wołyńskiej nacjonałiści ukraińscy z UON i UPA w bestialski sposób wymordowali kilkadziesiąt tysięcy mieszkańców polskich wsi.

Dla ocalenia od zapomnienia i upamiętnienia zasług polskiej wsi w walce z okupantami, jej patriotycznej postawy i okrutnych cierpień w czasie II wojny światowej powinien zostać ustanowiony Dzień Walki i Męczeństwa Polskiej Wsi. W sposób symboliczny powinien nim być 12 lipca – dzień pierwszej pacyfikacji Michniowa i apogeum mordów na Kresach Wschodnich.

OBCHODY

[12 czerwca 2018, Kielce – konferencja popularnonaukowa w Centrum Edukacyjnym „Przystanek Historia” IPN w Kielcach](#)

Konferencja „Wieś polska podczas okupacji niemieckiej” w Kielcach

Konferencja „Wieś polska podczas okupacji niemieckiej” w Kielcach

Konferencja „Wieś polska podczas okupacji niemieckiej” w Kielcach

[10 lipca 2018, Kielce - konferencja prasowa z udziałem prezesa IPN dr. Jarosława Szarka](#)

Konferencja prasowa w kieleckim Centrum Edukacyjnym IPN na temat Dnia Walki i Męczeństwa Wsi Polskiej

Konferencja prasowa w kieleckim Centrum Edukacyjnym IPN na temat Dnia Walki i Męczeństwa Wsi Polskiej

Konferencja prasowa w kieleckim Centrum Edukacyjnym IPN na temat Dnia Walki i Męczeństwa Wsi Polskiej

[11 lipca 2018 – ukazał się „Kuryer Kielecki” – dodatek specjalny do dziennika „Echo Dnia” z okazji 75. rocznicy pacyfikacji Michniowa](#)

11 lipca 2018, Lublin – prezentacja wystawy „Represje wobec wsi i ruchu ludowego” przygotowanej przez Oddziałowe Biuro Edukacji Narodowej Instytutu Pamięi Narodowej w Rzeszowie. Ekspozycja towarzyszy sesji poświęconej obchodom Dnia Walki i Męczeństwa Wsi Polskiej, którą organizuje Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. H. Łopacińskiego w Lublinie

[12 lipca 2018, Michniów – uroczyste obchody Dnia Walki i Męczeństwa Wsi Polskiej oraz 75. rocznicy pacyfikacji wsi Michniów. Rozpoczęcie o godz. 15.00 w Mauzoleum Martyrologii Wsi Polskich w Michniowie](#)

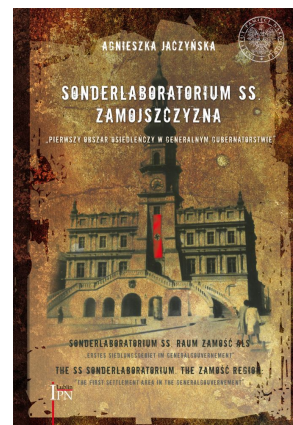
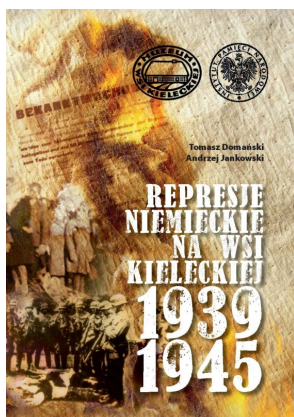
- Msza Święta w intencji ofiar pacyfikacji
- Uroczystości: powitanie gości oraz przemówienia
- Koncert Masovia Baroque Orchestra
- Żłożenie kwiatów pod mogiłą pomordowanych mieszkańców Michniowa
- „Spotkanie Pokoleń” w Ośrodku Kultury Michniowskiej (zlokalizowany niedaleko Mauzoleum).

[12 lipca 2018, Zielonka Pasłęcka \(warmińsko-mazurskie\) – obchody Dnia Walki i Męczeństwa Wsi Polskiej](#)

[12 lipca 2018, Węgry \(dolnosląskie\) – uroczystości z okazji Dnia Walki i Męczeństwa Wsi Polskiej](#)

Polecamy portal edukacyjny Martyrologia Wsi Polskich (martyrologiawsipolskich.pl)
przygotowany przez IPN i Muzeum Wsi Kieleckiej

PUBLIKACJE

ARTYKUŁY

„Biuletyn IPN”:

- [Marcin Markiewicz, Pacyfikacja wsi białostockich przez Niemców, 2003-2004 nr 12-1 \(35-36\), s. 65-68.](#)
- [Agnieszka Jaczyńska, Dzieci Zamojszczyzny, 2001 nr 9, s. 49-54.](#)
- [Ks. Józef Kaczyński, Jak nie udało się uratować mieszkańców rodzinnej wsi, 2005 nr 12 \(59\), s. 96-100.](#)
- [Krzysztof A. Tochman, Jerzy Mara-Mejer - kurier do Delegatury Rządu, 2009 nr 10-11 \(105-106\), s. 130-136.](#)

WYSTAWY

„817. Poznaj tę historię” – ekspozycja ukazuje różne formy terroru stosowanego wobec społeczności wiejskich w czasie II wojny światowej. Jedną z najbardziej brutalnych akcji represyjnych były pacyfikacje wsi, mordowanie mieszkańców, rabunek mienia i niszczenie zabudowań. W granicach współczesnej Polski represje dotknęły 817 wsi i dziesiątek tysięcy ludzi. Za każdą akcją, kryje się historia naznaczona cierpieniem. Wystawa ukazuje tragizm wojny, stąd pojawiają się w niej treści dotyczące ogólnego obrazu okupacyjnej rzeczywistości, wątki szczegółowe czy konkretne historie. Wyeksponowano rolę Mauzoleum Martyrologii Wsi Polskich w Michniowie, Oddziału Muzeum Wsi Kieleckiej jako miejsca dokumentowania i upamiętniania tragicznych zdarzeń, nie tylko w odniesieniu do okupacji niemieckiej, ale również represji i terroru ze strony Związku Sowieckiego oraz ludobójstwa dokonanego przez UPA. [Wystawa, opracowana przez Muzeum Wsi Kieleckiej, prezentowana jest do 13 lipca 2018 r. w godzinach otwarcia „Przystanku Historia” w Kielcach przy ul. Warszawskiej 5.](#)

„Wieś polska między dwoma totalitaryzmami (1939-1945)” – wystawa poświęcona wsi polskiej w latach okupacji niemieckiej i sowieckiej (1939-1945). Na ekspozycji ukazano życie codzienne mieszkańców wsi, a przede wszystkim formy represji stosowane przez aparat okupacyjny agresorów, których symbolem była pacyfikacja kieleckiej wsi Michniów (12-13 lipca 1943 r.). Wśród innych form przemocy, ukazanych na wystawie, są masowe wysiedlenia ludności

Zamojszczyzny, deportacje mieszkańców Kresów Wschodnich oraz eksterminacja Polaków na Wołyniu i w Małopolsce Wschodniej przez nacjonalistów ukraińskich. Zaznaczono też obecność ludowców wśród ofiar akcji wyniszczenia polskich elit. Druga część wystawy pokazuje udział działaczy ludowych w strukturach Polskiego Państwa Podziemnego oraz Rządu RP na Wychodźstwie, a także utworzenie i działalność konspiracyjnych organizacji politycznych, a następnie zbrojnych w okupowanym kraju. W ostatniej części wystawy zaprezentowano sytuację na wsi polskiej po wkroczeniu Armii Czerwonej. Z jednej strony były to działania stanowiące początek nowej władzy na wsi (reformy rolne), a z drugiej dążono do ujawnienia się podziemnych struktur ludowych. Jednocześnie rozpoczynano budowanie struktur politycznych niezależnych od dotychczasowego kierownictwa ruchu ludowego. Wystawę kończy część poświęcona aresztowaniu przywódców Polskiego Państwa Podziemnego i powstaniu Tymczasowego Rządu Jedności Narodowej. Otwarta 22 listopada 2007 r., Rzeszów.

[„Wołyń 1943. Wołają z grobów, których nie ma”](#) – wystawa plenerowa: część wstępna (plansze 2–5) prezentuje Kresy Wschodnie w aspekcie terytorialnym, wielonarodowym i wielokulturowym; plansze 6–9 wprowadzają odbiorcę w odpowiedni kontekst historyczny, omawiają sytuację ludności kresowej podczas okupacji, a także założenia narodowościowej polityki ukraińskiej oraz planowane działania OUN i UPA wobec ludności polskiej. Punkt kulminacyjny wydarzeń, tj. dokonanie masowych mordów na Polakach mieszkających na Wołyniu przedstawiają plansze 10–13. Z kolei plansze 13–18 prezentują dalszy przebieg wydarzeń na Wołyniu latem 1943 r., a także na terenach Małopolski Wschodniej. Na planszach 19–22 podsumowano wydarzenia na Kresach Południowo-Wschodnich w roku 1943. Na uwagę zasługuje plansza 20, która opisuje działania ukraińskich Sprawiedliwych. Ekspozycja zawiera spisy miejscowości, w których doszło do ludobójstwa.